

VLADIMIR SKRAČIĆ

Centar za jadranska onomastička istraživanja
Sveučilište u Zadru
Trg kneza Višeslava 9, HR-23000 Zadar
vskracic@unizd.hr

CENTAR ZA JADRANSKA ONOMASTIČKA ISTRAŽIVANJA

Pogled unatrag

Prva sustavna onomastička istraživanja (preciznije toponomastička) krenula su upravo s Jadrana, točnije s jadranskih otoka, i to na stanovit način, iz Zadra. Pionir hrvatske onomastike Petar Skok, iako Žumberčanin po rođenju, odabrao je za afirmaciju ove discipline zemljopisni prostor koji je vjerojatno najslabije poznao, to jest otok. Skok je očito imao punu svijest o važnosti otoka, mora i obale za nacionalnu jezičnu baštinu i jezična istraživanja, osobito etimološka. Međutim, ono što se čini najvažnijim, kada je riječ o utemeljenju hrvatske onomastike, jest činjenica da je Skok ovom jezičnom prostoru pristupio metodološki sustavno te tako otvorio put novim istraživačima i novim istraživanjima. Skokov rad na obali i otocima nastavili su s različitim stupnjem uspješnosti: Blaž Jurišić, Mate Hraste, Božidar Finka, Antun Šojat, Ivo Jelenović, Petar Šimunović, Vladimir Skračić i danas zaposlenici i suradnici institucije koju ćemo ovdje predstaviti, dakle *Centra za jadranska onomastička istraživanja*.

Razlozi za pokretanje Centra

Hrvatska obala, more i otoci po mnogočemu su najvredniji nacionalni prostori. Ne osporavajući vrijednost ni jednom dijelu nacionalnoga teritorija, ipak se može reći da se današnja hrvatska posebnost u svijetu najbolje očitava i prepoznaje preko mora, obale i otoka. Međutim, neprijepornu prirodnu i kulturnu baštinu, sačuvanu uz more, nije uvijek pratila, a ne prati je ni danas, odgovarajuća znanstvena i obrazovna pozornost. U posljednjih je petnaestak godina došlo do velikih promjena: uložena su golema sredstva u obnovu i izgradnju temeljne infrastrukture; došlo je do velikih pomaka u otvaranju

novih studija i u pokretanju novih programa svih vrsta te formiranja novih institucija u gradovima na moru. Unatoč svemu veliki prostor za istraživanja, osobito u humanističkim znanostima, ostao je nepokriven. U polju filologije iznimno vrijedna jezična građa, sačuvana u toponimskim likovima, ostala je samo djelomično zabilježena. Trebalo je, s obzirom na nepovoljne demografske okolnosti i sve žešći pritisak standarda, hitno i odlučno pristupiti stvaranju institucionalnoga znanstvenog okvira – u ovom slučaju istraživačkoga Centra – za prikupljanje građe na terenu i njezinu prezentaciju stručnoj i nestručnoj javnosti. Kao prvu prostornu stanicu u djelovanju Centra, odredili smo akvatorij Zadarsko-šibenskog otočja.

Zašto otoci i zašto Zadarsko-šibenski otoci?

Hrvatska općenito ima velikih problema s poznavanjem svoje građe. Nije riječ samo o jezikoslovnoj, ali i o njoj. Ta je građa u osobitoj opasnosti u slabo naseljenim prostorima (mali naseljeni i nenaseljeni otoci, brdski predjeli, ratom opustošena područja...). Ova je građa vrlo raznovrsna i obuhvaća sve sustave i sve načine postojanja na otoku: ribarstvo, stočarstvo, poljoprivredu, drvenu brodogradnju, plovidbu na jedra i vesla, izradu ribarskih i drugih alata, specifično graditeljstvo u suho, tretman ribe sušenjem i soljenjem, obradu zemlje i konzerviranje namirnica i još mnoga druga.

Zadarsko-šibenski otoci vanjskoga i srednjega niza imaju najmanje živućih rezidentnih stanovnika, raštrkanih u relativno velikom broju otočnih naselja. Sva naselja na svim zadarsko-šibenskim otocima imaju negativan demografski rast, i to se stanje danas čini nepopravljivim. Postoji dakle velika vjerojatnost da će najveći dio jezične građe, nestankom ove generacije stanovnika zadarsko-šibenskih otoka, zauvijek nestati ili bitno izmijeniti svoj izgled. Zato je bilo prijeko potrebno u realizaciji projekta najprije pristupiti njima. Stanje doduše nije bolje ni u ostalim arhipelazima s malim otocima (Kvarnerskom, Elafitskom i Trogirskom) i mi na njih nismo zaboravili. Oni su se jednostavno, zbog udaljenosti, kadrovske i materijalne insuficijencije Centra, našli izvan našega dometa. Ipak, u međuvremenu je stjecajem dobrih okolnosti obrađen i prezentiran otok Čiovo, a trenutačno se prikuplja građa za Veliki i Mali Drvenik.

Raspršenost i brojnost naselja po arhipelagu rezultirala je vrlo raznolikim izričajima, posebnim lokalnim govorima, čija su obilježja još uvijek dobro potvrđena u toponimskim likovima – prema mišljenju mnogih jezikoslovaca – najboljim čuvarima starijih jezičnih slojeva.

Zadarsko-šibenski arhipelag prirodni je i duhovni prostor u kojemu zadarsko sveučilište mora artikulirati svoje znanstvene, obrazovne pa i

tehnološke interese. Iako se takva obveza ne može formalizirati, ona je duboko moralna i patriotska te se mora svim dopustivim sredstvima poticati. Prilog dijela nastavnika zainteresiranih za jezičnu baštinu na otocima bio je u tom trenutku osnivanje *Centra za jadranska onomastička istraživanja*.

Osnivanje Centra

Centar za jadranska onomastička istraživanja osnovan je odlukom senata Sveučilišta u Zadru 15. lipnja 2003. Ideja o osnivanju Centra mnogo je starija i stoji u vezi s prvim toponomastičkim istraživanjima na zadarskim otocima za potrebe doktorske disertacije Vladimira Skračića, aktualnog voditelja Centra. No, ostvarenje toga projekta rezultat je niza sretnih okolnosti koje su se u trenutku osnivanja poklopile. Prvo, postojala je volja i pokušaji sadašnjega voditelja i njegovih istomišljenika. Drugo, postojalo je razumijevanje tadašnje uprave Sveučilišta, rektora Damira Magaša i prorektora Ante Uglešića da se budućem Centru ustupi određeni prostor u staroj zgradi Sveučilišta. I treće, upravo se tada prijavljivalo na nove znanstvene projekte MZOŠ-a. Voditelj je u prvoj godini postojanja projekta dobio tri znanstvena novaka. Centar od 2007. djeluje u novim prostorijama preuređenoga starog Studentskoga doma u Jazinama. Elaborat za ustroj Centra izradili su tada docenti Vladimir Skračić i Dunja Brozović Rončević uz savjete i pomoć prof. dr. Slobodana Čače.

Što je ostvareno?

Elaboratom su zacrtani ciljevi koje bi Centar trebao realizirati. Najvažniji od tih ciljeva srećom su i ostvareni.

Prvospomenuti je bio toponomastičko istraživanje jadranskoga prostora. Istraženi su od osnivanja Centra do danas otoci: Pag, Ugljan, Pašman, Vrgada, Murter, Kornati i Čiovo, a u postupku su istraživanja ostali šibenski otoci: Prvić, Zlarin, Kaprije, Žirje i Krapanj te od trogirskih Veliki i Mali Drvenik. Za Vir i Rivanj obavljaju se pripreme. Ako se nastavi dinamika istraživanja kakva je sada, vjerujemo da će svi ti otoci u trenutku objavljivanja sveučilišne monografije biti istraženi, no svi rezultati u tom trenutku (početak 2002.) još neće biti prezentirani javnosti. Ova su istraživanja zasada samo toponomastička, s obzirom na to da je tako bilo zacrtano u odobrenom projektu. Svi se podatci prikupljaju i prezentiraju na dvije razine: suvremenoj i povijesnoj. Suvremenoj je razini osnova terensko snimanje i bilježenje toponimskih likova, a povijesnoj arhivske, katastarske, kartografske i povijesne potvrde. Suvremene toponimske likove prate toponomastički korpusi, toponomastičke karte – uređene prema posebnim načelima – i kazala, a povijesne, povijesni korpusi upisani u posebno izrađene tablice.

Drugi je cilj bio interdisciplinarno sjedinjavanje istraživanja sa znanostima bliskim onomastici. Tu su postignuti znatni rezultati zato što su se prvi put u hrvatskoj onomastici (u konkretnom slučaju toponomastici) povezali eksperti različitih struka (geografi i kartografi, povjesničari i povjesničari umjetnosti, etnolozi, klasični filolozi i filolozi različitih profila) s kojima toponomastika dijeli polje istraživanja. Centar vrlo ozbiljno surađuje s odjelima s kojih dolaze ti suradnici, ali i sa znanstvenicima iz drugih sredina (Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Filozofski fakulteti Sveučilišta u Rijeci i Splitu), te s nekim znanstvenicima izvan sustava visokoga obrazovanja. Konačno, Centar je u svoj rad (osobito terenski) od samoga početka uključio studente. Činjenica da su svi sadašnji zaposlenici i znanstveni novaci Centra bivši studenti Sveučilišta u Zadru, a svi osim jednoga i bivši studenti voditelja, sama za sebe govori o odnosu prema pomlatku i načinu izbora suradnika.

Teško je kvantificirati količinu suradnje i doprinos pojedinih nastavnika i istraživača izvan Centra. Svako pojedinačno spominjanje može nas dovesti u opasnost subjektivne procjene doprinosa. No potpuno smo sigurni da nećemo pogriješiti ako još jednom spomenemo odjele s kojima suradnja što po logici stvari, što po iskazanom interesu, najbolje ide. To su Odjel za geografiju (četiri suradnika); Odjel za povijest (tri), Odjel za povijest umjetnosti (dva), Odjel za francuske i iberoromanske studije (dva), Odjel za klasičnu filologiju (jedan), Odjel za talijanistiku (jedan).

Treći je cilj bio formiranje mladih znanstvenika radi stvaranja istraživačkoga kadra. Može se bez straha reći da znanstveni pomladak Centra dobro napreduje. Sva su tri novaka primljena 2004. i 2005. doktorirala, dva su već docenti, a treći je u postupku izbora. Dva novoprimljena novaka, jedan 2009. i drugi 2010. upisana su na poslijediplomske doktorske studije, a jedina stalno zaposlena asistentica u Centru, također je studentica poslijediplomskoga doktorskoga studija. S obzirom na ozbiljnost zaposlenika očekuje se da će oba novaka i asistentica doktorirati u ugovorom predviđenu roku.

Četvrti je cilj bio objavljivanje onomastičkih monografija i onomastičke građe, radova, udžbenika i priručnika. Centar je do sada objavio četiri toponomastičke monografije (otoci Ugljan, Pašman, Vrgada i Murter), a peta (Pag) je u ovom trenutku u postupku recenziranja i bit će objavljena u 2011. godini. Do početka 2012. očekuje se objavljivanje toponomastičke monografije o Kornatima. Recenziran je i već je u tisku *Zbornik radova s prvog nacionalnog savjetovanja o geografskim imenima* (u suradnji s *Hrvatskim geografskim društvom – Zadar*). U pripremi je i jedan priručnik pod radnim naslovom *Toponomastička početnica* za potrebe studenata različitih studija koji imaju veze s onomastikom, a osobito s toponomastikom.

Mada u trenutku osnivanja Centra to nije bilo predviđeno, pokazalo se potrebnim nešto kasnije: digitalizirana je sva toponomastička građa (više od sto kaseta), snimljena na tradicionalan način prije osnivanja Centra. Ona bi trebala biti, zajedno s digitaliziranom građom, osnovom buduće toponomastičko-dijalektološke fonoteke Centra za jadranska onomastička istraživanja.

Djelatnici Centra surađuju, iako taj postupak nije završen, na kodificiranju međunarodne onomastičke terminologije. Organizirana su dva međunarodna znanstvena skupa i jedan domaći u suradnji s geografima. Samostalno organizirani skupovi bili su popraćeni jednotjednom onomastičkom radionicom po jadranskim otocima. Zaposlenici Centra i suradnici na projektu sudjeluju na domaćim i međunarodnim skupovima, a Centar planira u sljedeće tri godine organizirati još dva skupa: prvi 2011., posvećen devedesetoj obljetnici rođenja nedavno preminulog akademika Vojmira Vinje, a drugi, 2013., u povodu desete obljetnice postojanja Centra. Isto tako, suradnici i zaposlenici Centra sudjeluju u nastavi, bilo s vlastitim izbornim kolegijima, bilo kao pomoć na sveučilišnim odjelima unutar njihovih studijskih programa.

Ostali su ciljevi ispunjeni u većoj ili manjoj mjeri. Centar se priprema za potpuno novu prezentaciju građe na toponomastičkim kartama digitalne izrade. Odustalo se za sada od pokretanja dvogodišnjeg (diplomskoga) studija na Sveučilištu u Zadru. Iako nastavnički potencijali postoje, procjenjuje se da još uvijek ne postoji dostatan interes među studentima za ovaj studij. A ne vidi se, dok je ovakav interes za onomastiku, ni jasna perspektiva za diplomirane onomastičare.

Jedan od ciljeva koji nisu ostvareni jest mobiliziranje akademske javnosti za utemeljenje udruge nastavnika, istraživača i studenata, koja bi se brinula o očuvanju specifičnoga otočnog, jadranskog i mediteranskog identiteta, i koja bi radila na promicanju jedinstvene hrvatske pozicije na Mediteranu. No rok za takvo nešto još nije prošao.

Nije ostvarena ni zamisao iz *Elaborata* o nabavi jednog broda za potrebe znanstvenih istraživanja po otocima. Takav je brod prijeka potreba sveučilišta koje želi širiti polje svog istraživačkog interesa prema svom arhipelagu. Objektivno, nabava, opremanje, održavanje i čuvanje takva broda iziskuje znatne troškove. Unatoč tomu i dalje smatramo da je moguća pa će djelatnici i vodstvo Centra na tome i dalje ustrajati.

Iako je onomastička građa sveprisutna činjenica, za sada još nismo uspjeli, ni kao pojedinci, ni kao Centar, tu činjenicu učiniti dovoljno važnom ni akademskoj ni ukupnoj javnosti. Zadarska je županije u ovom trenutku jedina na Jadranu koja ima toponomastičke monografije o gotovo svim svojim otocima. No očito to nije dovoljno da bi dalo rezultat. Treba tražiti neke nove puteve u populariziranju znanstvenih istraživanja.

Znanstveni projekt *Onomastica Adriatica*

Sadašnja se istraživanja obavljaju u sklopu projekta *Onomastica Adriatica* koji je unutar programa *Hrvatska jezična riznica*. Taj je projekt i program odobrilo Ministarstvo znanosti u prosincu 2006. On je u biti nastavak prethodnoga projekta *Toponimija neistraženih sjevernodalmatinskih otoka i obale*, iz 2001., istoga voditelja. Suradnici na ovom projektu od početka su:

dr. Emil Hilje, red. profesor, povjesničar umjetnosti; dr. Kristijan Juran, docent, povjesničar; dr. Nikola Vuletić, docent, lingvist; dr. Ante Jurić, viši asistent, lingvist; Ivana Lončar, asistentica, lingvist; dr. Gonzalo Navaza Blanco, red. profesor, lingvist, i do ljeta 2007. pokojni akademik Vojmir Vinja, lingvist. Projektu su kasnije pristupili: Nataša Šprljan, asistentica, te znanstveni novaci Ivan Boško Habuš i Stijepo Stjepović.

Obranjeni i prijavljeni doktorati

Nikola Vuletić: *Dalmatska leksička geografija. Talasozoonimi*, 2007.

Kristijan Juran: *Otok Murter u razdoblju mletačke uprave (1412 – 1797)*, 2009.

Ante Jurić: *Jezična i onomastička obilježja zadarsko-šibenskih otoka i priobalja*, 2010.

Obranjen je još jedan doktorat iz onomastike. Iako nije riječ ni o novakinji ni zaposlenici u Centru, važan je za Centar budući da je tema onomastička i zato što je riječ o stalnoj suradnici Centra. Doktorat je priredila Barbara Vodanović pod naslovom: *Izražavanje rodbinskih veza kod asufiksalnih prezimena u francuskom jeziku*, 2009.

Sve troje mlađih suradnika na projektu imaju u ovom trenutku prijavljene doktorske teme na svojim poslijediplomskim studijima. Asistentica Nataša Šprljan: *Akcentuacija govora mjesta Selca na Braču*; Ivan Boško Habuš: *Fitonimija zadarskog otočja* i Stijepo Stjepović: *Srednjovjekovno rapsko društvo u svijetlu imena*.

Organizacijska struktura Centra

Centar za jadranska onomastička istraživanja jedna je od sastavnica Sveučilišta u Zadru. On je prva jedinica isključivo istraživačkoga profila, koja je utemeljena na Sveučilištu. Za razliku od drugih znanstvenih i/ili obrazovnih centara, koji su osnovani nešto kasnije, Centar za jadranska onomastička istraživanja također je jedini koji za sada ima i svoje zaposlenike financirane od MZOŠ-a kao redovite zaposlenike Sveučilišta. Na čelu je Centra voditelj, a programom i radom rukovodi Upravno vijeće na temelju *Pravilnika o*

radu Centra. Vijeće je sastavljeno od 9 članova. Većinu čine lingvisti. Izvješće o svom radu Centar podnosi senatu Sveučilišta. Sveučilište financira iz svojih sredstava tzv. hladni pogon; izdavačka djelatnost Centra do sada se financirala sredstvima MZOŠ-a, Sveučilišta i donacija, a terenska istraživanja, sudjelovanje na skupovima, nabava knjiga i sitne opreme, sredstvima s voditeljeva znanstvenog projekta.

Institucionalna suradnja

Kako je već istaknuto, Centar iznimno dobro surađuje sa znanstvenicima unutar Sveučilišta, osobito s onih odjela i centara koji zajedno s toponomastikom dijele polje istraživanja. Međutim, Centar također izvrsno surađuje s bliskim institucijama u Hrvatskoj i izvan nje, a tu treba istaći: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje (Zagreb), Zavod za lingvistička istraživanja HAZU (Zagreb), Zavod za povijesne znanosti HAZU (Zadar), Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje (Zagreb), Državni hidrografski institut (Split), Državni arhiv (Zadar), Državna geodetska uprava (Zagreb), Arhiv mapa (Split), Županijski muzej (Šibenik), a sporadično i prema potrebi s lokalnim ustanovama iz društvene, kulturne i crkvene sfere, u mjestima u kojima se provode terenska istraživanja, prikuplja građa, predstavljaju izdanja Centra.

Uspostavljena je suradnja i sa srodnim europskim i svjetskim institucijama i udruženjima: *International Council of Onomastic Sciences* (Uppsala, Švedska), *Sveučilište Tromsø* (Norveška), *SOFI – Institut for Dialectology, Onomastics and Folklor Research* (Uppsala, Švedska), *Ustav pro jazyk češky AVČK, Úsek Onomastiky* (Prag, Republika Češka), *Société Française d’Onomastique* (Pariz, Francuska), *Meertens Institut* (Amsterdam, Nizozemska), *American Name Society (SAD)*, *Rivista italiana d’onomastica* (Rim, Italija)...

Znanstveni doprinos – metodologija

Sva dosadašnja toponomastička istraživanja na otocima, osim u jednom dijelu Skokovih i Šimunićevih, popisivala su toponime s obalne crte. Razumljiv je takav pristup. On donosi najviše raznovrsnih obavijesti, a u praksi je najlakše provediv. Unutrašnjost otoka, koja je tehnički gledano mnogo kompliciranija za praćenje i usustavljanje, ostala je izvan interesa. Mi smo smatrali da upravo odnos između toponima u unutrašnjosti otoka i onih s obale daje najvrjednije skupine podataka do kojih želimo doći. To se pokazalo točnim, osobito na razini odnosa nehrvatsko – hrvatsko. Uz unutrašnjost otoka u naše smo popise uključili i podmorje koje jedva da je do tada bilo spomenuto u toponomastičkim popisima.

O izboru toponimskih likova

Korpusi Centra obiluju nepoznatim toponimskim likovima koji označavaju male i općenito slabo poznate referente koji do sada uglavnom nisu izazivali pozornost toponomastičara ili onih koji su se koristili uslugama toponomastike. Naše je polazište da nije dovoljno popisivati samo toponimske likove važnih referenata, a zapostavljati tzv. nevažne. I važni i nevažni nose u sebi istu potencijalnu kvalitetu onomastičkih informacija. Oni su neprijeporni identifikatori referenata! Osim toga, u tzv. nevažnim toponimskim likovima često su sadržane jezične informacije najvećeg reda zanimljivosti (prozodija, fonologija, sintaksa, tvorba). Nema sigurnog mjesta u analizi na kojem bi se moglo izvršiti izdvajanje potrebnog od nepotrebnoga, jezično korisnog od jezično nekorisnoga jer, kada je riječ o sinkronom popisu, sve je jednako važno.

Suvremeni korpusi

Toponomastički korpusi naših izdanja temelje se na podacima dobivenim u anketama, na licu mjesta. Danas gotovo da više i nema sugovornika u anketi koji nije na ovaj ili onaj način kontaminiran standardom, prije svega preko medija. Otoci kao aree zaštićenog i često zamišljenog “čistog” izričaja više jednostavno ne postoje. I što je to uopće čisto u duhu onomastičke definicije problema! Prigovori upućeni našim potvrdama od nekih eksperata sasvim su neutemeljeni ako se polazi od teze da je svako jezično stanje dobro, upravo najbolje moguće, ako odgovora korisnicima sustava. Zato smo se odlučili za suvremenu sinkroniju. Dakle, da ne bi bilo pogreške i arbitrarnosti u prosuđivanju podataka, sve su ankete snimljene i podaci s njih, koliko je vjernije moguće, preneseni u korpus.

Povijesni korpusi

Uza suvremene toponimske likova s terena djelatnici Centra prikupljaju i sistematiziraju građu iz povijesnih, arhivskih i katastarskih izvora. Osim povijesnih pregleda stanja u pojedinom arealu za neko nama zanimljivo razdoblje uvijek se ide za tim da se ova građa usustavi po jedinstvenim načelima radi preglednosti i daljnjega korištenja te da se, kad god je to moguće, uspoređi sa suvremenim (terenskim) potvrdama. Sva je povijesna građa prikazana u vrlo organiziranim i preglednim tablicama. Ovakav pristup omogućava uspoređivanje toponimskih likova (i referenata) na različitim razinama analize: npr. prisutno : odsutno; promijenjeno : nepromijenjeno; na istoj lokaciji : na novoj lokaciji; itd.

Budućnost Centra

Provedba novih zakona o sveučilištu, visokom obrazovanju i znanosti zasigurno će utjecati na rad Centra. Hoće li on i dalje rasti, stagnirati, organizirati se ovako ili onako, ovisit će i o strategiji Sveučilišta u Zadru, koja, doduše, potiče jačanje svoje istraživačke komponente, ali nije sigurno da će taj smjer moći pratiti. U tome će svakako ograničavajući faktor biti restriktivna financijska politika MZOŠ-a i Vlade RH.

Strateški projekt Centra ostaje *Onomastica Adriatica*. On bi u nekom novom raspisu natječaja za znanstvene projekte mogao nastaviti s ovim imenom. No, ono se može i promijeniti. Ostane li postojeći model u prijavljivanja projekata, mladi će znanstvenici okupljeni u Centru i oko Centra zasigurno krenuti u jedan širi program sastavljen od nekoliko projekata čiji bi se obuhvat mogao proširiti na leksikološka, povijesno-jezična ili različita tematska istraživanja. U sklopu ovoga projekta koji istječe na koncu 2011. obradit će se toponimija otoka Paga i Kornata. Nakon toga, s novim projektom (ili programom) ili bez njega, valja završiti šibenske i trogirске otoke te objaviti sintezu građe s čitavoga zadarsko-šibenskog arhipelaga. Time bi put prema jadranskom toponomastičkom jugu bio uglavnom zaokružen. Što se sjevera tiče, u razumnoj se budućnosti mogu planirati obrade još nekih otoka (Raba i Lošinja prema sadašnjim zamislima). Ostalo valja vidjeti kada dođe vrijeme.

Na mnogo mjesta u ovom predstavljanju spomenute su aktivnosti koje Centar planira provoditi u budućnosti: nova istraživanja na otocima, nova izdanja, nove metode u prezentaciji građe, znatnija prisutnost u zajednici... Međutim, jedna činjenica ostaje. Zaostatci u temeljnim onomastičkim i osobito toponomastičkim istraživanjima tako su veliki da aktivnost Centra, pa bila ona i uspješna, neće biti dostatna da se nadoknade zaostatci. Da druga jezična i nejezična polja i ne spominjemo. Stoga je ovo prilika da se još jednom spomene nešto što je u *Elaboratu* bilo spomenuto kao pusta želja.

Zemlja s najvećom otočnom koncentracijom na Mediteranu nema ni jedne specijalizirane znanstvene ustanove koja bi se ciljano bavila ovim fizičkim i duhovnim prostorom. Zato je Sveučilište u Zadru, pod čijim se prozorima prostire više od dvije petine svih hrvatskih otoka, u jedinstvenoj prilici da tom problemu pristupi i da tom zahtjevu udovolji. Prijeko je potrebno hitno utemeljenje jednog – nazovimo ga radno – *Nesološkoga instituta* koji bi u svoj program rada stavio multidisciplinarno proučavanje otoka; otvaranje otočnih istraživačkih i etnoloških punktova, pokrenuo integrativne procese između arhipelaga, obale i zaobalja... Primjeri dvaju sveučilišnih izdanja iz 2008. i 2010. pokazuju što bi moglo biti dijelom programa rada takva instituta. Riječ je, razumije se, o monografijama o otocima Ravi, Istu i Škardi.